

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Tämänhetkisessä tilanteessa kuntouttavan työtoiminnan lain mukainen aktivointisuunnitelmayhteistyö viranomaisten kolmikantaisena yhteistyönä on raskas ja paljon resursseja vaativa palvelu, jonka toteutuminen lain mukaisena ontuu resurssivajeesta johtuen. Kuntouttavaan työtoimintaan ohjaaminen on hidastunut ja hankaloitunut merkittävästi, kun hyvinvointialueilla ei ole ollut riittävästi resursseja kohdennettuna palveluun. Palvelu on lisäksi osittain kohdentunut henkilöihin, joilla ei tosiasiallisesti ole kuntouttavan työtoiminnan tarvetta, vaan pikemminkin asiakkaan palvelutarve olisi sosiaalisessa kuntoutuksessa.

Aktivointisuunnitelmia koskevan lainsäädännön keventäminen on sinänsä kannatettavaa, mutta jatkossa hyvinvointialueen tulisi selvittää säännöllisesti toimeentulotukea saavien asiakkaiden palvelutarve ja pystyä reagoimaan siihen kohtuullisessa ajassa. Uhkana on, että esitetyillä muutoksilla ei saavuteta tilannetta, jossa asiakkaat saisivat palvelutarpeen mukaisesti riittävästi sosiaali- ja terveyspalveluja.

Työllistymistä edistävä monilaisen yhteistyön (TYM-palvelu) vahvistaminen on kannatettavaa. Tämänhetkisen lain mukaan TYM-lain mukaiseen palveluprosessiin pystyttäisiin ohjaamaan aiempaa kattavammin asiakkaita, mutta resurssivajeen vuoksi palvelun täysi tehokkuus ei toteudu. Valitettavasti monilainen palvelu kärsii tällä hetkellä resurssivajeesta, joka ehdotetun lakimuutoksen myötä kasvaisi entisestään.

Lisäksi tässä tulisi huomioida viranomaisten lisäksi kuntien resurssit ja tiedonsaanti kuntalaisten osalta, jotta asiakkaiden palveluprosessit olisivat yhtenäiset ja kaikki kunnat pystyisivät reagoimaan kuntalaisten palveluun.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Tämänhetkisessä tilanteessa resurssivaje estää tehokkaan asiakaspalvelun niin aktivointisuunnitelmayhteistyössä kuin TYM-palvelussa. Tämä on merkittävä asiakkaan palveluprosesseihin ja niiden vaikuttavuuteen vaikuttava seikka, joka tulisi korjata pikimmiten.

Ehdotetun lakimuutoksen myötä on uhkana, että syntyy asiakasryhmä, joka ei saa palvelutarpeensa mukaista palvelua. Työvoimaviranomaisen asiakkuudessa on entistä enemmän työnhakijoita, joiden ensisijainen palvelutarve on sosiaali- ja terveystaloudellisuudessa, mutta eivät ehdotetun lakimuutoksen myötä kuuluisi aktivointiehdon täyttäviin asiakkuuksiin eivätkä täyttäisi TYM-asiakkuuden kriteereitä. Tämä voi johtaa merkittävää palveluvajeeseen tietyllä kohderyhmällä, eikä työvoimaviranomaisella ole tarjota palvelua tälle kohderyhmälle.

Sinänsä työllistymistä edistävän monialaisen yhteistyön vahvistaminen on hyvä asia, koska työvoimaviranomaisen asiakkuudessa on paljon henkilöitä, joiden tilanne edellyttää ainakin palvelutarpeen kartoittamista monialaisesti. Huomioitavaa kuitenkin on, että TYM-palvelu on työllistymiseen tähtäävää ja ehdotettujen lakimuutosten myötä voi olla todennäköistä, että TYM-palveluun muodostuu eri palvelulinjoja, jotka eivät ole välttämättä lain mukaisen palvelun tavoitteen mukaisia. Tämän myötä myös kustannukset kunnille kasvavat entisestään.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Lausuntokierroksella on useita lakiehdotuksia, joilla on merkittävä vaikutus niin asiakkaiden kuin kuntien kokonaistilanteeseen. Arviointia vaikutuksista ja kustannuksista tulisi tehdä kokonaisuus huomioiden. Erityisen huomioitavaa on se, että muutosten myötä tulisi varmistaa kunnille ja hyvinvointialueille riittävä rahoitus. Nyt ehdotetussa lakimuutoksessa ei arvioida olevan kustannuksia kasvattavia vaikutuksia, mutta tämä tulisi tarkastella uudelleen kokonaisuus huomioiden, sillä jo tämänhetkisessä tilanteessa työvoimaviranomaisen asiakkuudessa on paljon asiakkaita, joiden ensisijainen palvelutarve on muualla, mutta työnhakijan palveluprosessi on lainmukaisesti toteutettava kaikille asiakkaille.

Ehdotettu lakimuutos ja muut lausuntokierroksella olevat lakimuutokset haastavat kuntia niin rahoituksellisesti kuin toiminnallisesti. Työvoimaviranomaiselle ja kuntiin kohdistuu paineita palvella kuntalaisia laajasti vajaalla resurssilla. Osa asiakkaiden palvelutarpeesta painottuu sote-puolelle, mutta kunnat huolehtivat asiakkuuksista oman ydintehtävänsä ohessa. Lisäksi osalle kunnista kaatuu rahoitusvastuu, mutta riittävää reagointimahdollisuutta kuntalaistensa asiakaspalveluun ja -prosesseihin ei ole.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Lakiehdotuksessa mainitaan, ettei muutoksella ole kustannuksia kasvattavia vaikutuksia. Ehdotuksessa myös todetaan, että riittävää tietopohjaa ei ole arvioinnin tueksi ollut vielä saatavilla.

Muutoksella on kuntanäkökulmasta kustannusvaikutuksia, jotka tulisi huomioida valtionosuuksia kasvattavasti.

Työvoimaviranomaisen asiakkuuteen ohjataan yhä enenevässä määrin asiakkaita, joiden palvelutarve edellyttää ensisijaisesti muiden toimivaltaisten viranomaisten palveluita, mutta asiakkuuden pääpaino on kuitenkin työnhaussa. Tämä kuormittaa työvoimaviranomaisen palvelua ja hidastaa asiakkaiden palveluprosessia. Lisäksi huomioitavaa on, että työvoimaviranomaisen lainmukainen palveluprosessi on tiivis ja työnhakija on valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä.

Asiakkuuksien painottuessa kuntien päävastuulle, ja siten kustannusten kasvaessa, tulisi huomioida, että kaikilla kunnilla on reagointimahdollisuus kuntalaistensa osalta ja tähän tulisi vastata myös lisäämällä kuntien valtionosuuksia.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Kunnille on annettu vahvat kannusteet vaikuttavien palveluiden järjestämiseen, joten rahoitus tulisi nostaa tosiasialliselle tasolle. Tämän lisäksi lisäresurssit ja palveluiden toteuttaminen tulisi mahdollistaa aidosti paikallisella tasolla. Kunnissa on valtavasti monialaisen työn osaamista niin sosiaali- kuin työvoimaviranomaispainotteisesti ja tämän resurssin kustannustehokas hyödyntäminen tulisi mahdollistaa. Tämä edellyttäisi sitä, että kaikille kunnille mahdollistettaisiin niin rahoituksellisesti kuin toimivallallisesti omien kuntalaistensa palveluun osallistuminen ja reagointimahdollisuus.

Ehdotettu lakimuutos kaipaa tarkennuksia joiltakin osin, jotta palvelukatveja ei pääsisi syntymään. Tämän lisäksi asiakkuuksien päävastuu tulisi olla aina sellaisella toimivaltaisella taholla, jolla on riittävä osaaminen ja mahdollisuudet palvella asiakasta.

Polvinen Pauliina
Janakkalan kunta